1A. SEKCIO (ESPERANTO). PORTE PAGADO

RENOVIGO

(RENOBASION)

DULINGVA REVOLUCIA GAZETO

ELDONATA DE EDITORIAL LUMEN, DE MEKSIKO

! LIBERON PER STUDADO KAJ LABORO !

Rejistrado en el Korreo de la Metrópoli komo Artikulo de 2a. Klase el 2 de Febrero de 1937.

JARO IV ★ JESUS AMAYA, DIR. AP. 59. MEJIKO, MEKSIKO. MAJO 1938. ★ NO. 13

HISPAMERIKO

AMERIKO serĉadas nomon laŭgan por frateca standardo; la tasko ne estas neeblaĵo, ĉar bonŝance malestas multaj rasdividoj; fakte, krom sensignifaj rasminoritoj estas nur du grandaj rasoj: anglidoj en Kanado k Usono, k hispanidoj en la cetera teritorio, Brazilo entenate, ĉar Portugalio estas ja parto de Hispanio aŭ Iberio. Konkrete, ekzistas du Amerikoj.

Ni apartigu la nomon "Tutameriko": pro malsameco de raso k lingvo, ĝi neniam atingos ĝeneralan akcepton, malgraŭ la fortaj klopodoj de Usono (komparu kun "Tuteŭropo" k vi notos la neeblaĵon); klopodi por "Anglameriko" estas ilia tasko. Alia neakceptebla propono estas "Latinameriko", ĉar ĝi false supozigus ke Francio k Italio konkeris Amerikon samgrade ol Hispanio.

Pro abomeno al la fiagoj de la hispanaj superregintoj oni elpensis de niaj centraj k sudaj fratoj la vorton 'Indjameriko"; ni abomenas tiom kiom ili, tamen, kalkulas la esprimon tute neakceptebIan, pro du kaŭzoj; Unu: Ameriko estis laŭorigine indja sed ne plu estas tia nune; Alia: se oni volas "reindjigi" Amerikon, la celo estas nepra absurdaĵo, ĉar jam loĝas ĝian tutan teritorion plejparte mestizoj kiuj sencĉese pligrandiĝas pro sencĉesa miksado kun la indjoj.

Jen vera realaĵo: leviĝas granda miksita raso, la "iberoamerika" aŭ "hispanoamerika"; ni preferas uzi ĉi-nomon, kiu estas pli konata. Plie, pro plifaciligo, ni eltrancis el ĝi antaŭ nelonge superfluan adjektivan elementon, simpligante ĝin je "hispamerika", k la neografia movado publike akceptis la reformon pere de ĝia oficiala organo "Ortográfiko", precipe por nomi la lingvon de ni parolata, kiu pro enmikso de indjaj vortoj k diferencoj je gramatikaĵoj ne estas plu "hispana" sed "hispamerika". En la februara eldono de la grava kubana gazeto "El Espectador Habanero", k en la marta de la kostarika "La Raza", ni trovas artikolon "Tiu ĉi estas Hispameriko", de la lerta studemulo Sésar Gabino, k tio pruvas ke jam komencis esti akceptata la meksika reformo. Niaj amikoj akceptu ĝin ankaŭ k ni tiele havu la serĉatan standardon.

Tutmonda Simbolo de Libero

Méjiko Luktas Hodiaŭ por ke Estu Paco Morgaŭ

Dro. Marek Wajsblum, el Varsovio, kiu volas ricevi presaĵojn k fotojn, ankaŭ rektajn informojn pri Méjiko, skribis nin:

...Por ni, poloj, Méjiko estas nun plena mistero. Nur de temp' al tempo aperas en nia gazetaro iuj strange fuŝaj k kontraŭdiraj informoj, jen pri iaj "bolŝevikaĵoj", jen pri preskaŭ hitlerana antisemidismo ktp. Nur la ekleziulara gazetaro regule bombardas nin per diversaj terurаĵoj pri masakroj de katolikoj, religiaj persekutoj k aliaj similaĵoj. Laboristaj gazetoj silentas, ne povante ricevi fidindajn informojn. Eĉ la eksterlanda gazetaro kutime bone informata, donas nur fragmentan imagon pri iu grandega proceso de alikonstruo nun traviviata de via lando....

Poste, kdo. P. Forrest, el Edinburgo, skribas jene:

...Mi legis multon de via lando nuntempe, ĉar en ĉiu kapitalista ĵurnalo oni sciigas la leganton pri kdo. Kárdenas k la konfisko de la oleejoj, ankaŭ pri la intenco de la faŝistoj eljeti Kárdenas k kapti la povon...En ĉiuj urboj tra tuta Britio okazas protestkunvenoj kontraŭ sinjoraĉo Chamberlain pro lia perfido...

Jen gravaj esprimoj, kiujn eble ni tradukos por niaj neesperantistaj legantoj. Mankas la loko por ilin komenti (vidu la libron "Méjiko kaj Kárdenas); tamen, pro la lastaj okazaĵoj, decas kelkaj vortoj:

Méjiko estas politike sendependa jam de cent jaroj, sed ne ekonomie. La oftaj armitaj movadoj, doloraj ĉapitroj en nia historio, apartenas al la ekonomio, ne al ideologio. Same pri la religiaj militoj: la meksika episkoparo preskaŭ ĉiam agadis kvazaŭ stabo de eksterlanda reĝo—la papo—, ne kiel paca spirita gvidanto de samideanoj, el tio la eterna konflikto, la senfinaj revenĝoj. Fortune, ekde kiam generalo Lásaro Kárdenas prezidantaĝis komencis brili la stelo de espero pri repaciĝo, ĉar li ne estas punema aŭ revenĝema, k lasas al ĉiuj la liberon kiun la leĝoj permesas. Ni, neregistaranoj, povas emfaze aserti ke nune, neniun oni persekutas pro pensmaniero.

Naskita el la duontriumfinta 1910 revolucio, la meksika registaro estas nome revolucia jam de 23 jaroj. Kial la miro se ĝi agas foje revolucie? Kárdenas, honesta sincerulo, kredas je la revoluciaj principoj k ĉiam agadas tiele sentime, neatentante ĉu oni kvalifikas siajn agojn "bolŝevikaĵojn". Pere de la gravega petrolafero li atingas miraklon: unuigi la ĉiam malunuiĝintan meksikan enloĝantaron: ĉiuj donacas monon por liveri al la eksterlandaj kapitalistoj la koston de nia ekonomia sendependo; ne estas distingoj nune, k la katolikoj ankaŭ kunhelpas individue, dum kelkaj ĉefepiskopoj, vidante tiun tutnacian impulson, instigas publike la fidelularon apogi la registaron por certigi la sukceson de la ekspropriго. Ĉu estas eble kredi je "masakroj de katolikoj" aŭ je "religiaj persekutoj" pri kiuj la polaj k alilandaj katolikaj gazetoj parolas?

La homaro, mensmalsana pro la subpremo el la kapitalista teroro k pro la timo al la minacanta militego, ne povas kredi ke estas ie popolo klopodanta iĝi tute libera. Sed la koro de la subpremituloj forte batas antaŭ tiu-ĉi vorto: Méjiko.

★

NUR 0.40 U. S dol.
(6 resp-' up. au egalvaloro)
kostos al vi la ilustrita libro
EN ESPERANTO
kiu bone k'arigas la originojn
de la diversaj konfliktoj inter
LA MEKSIKA POPOLO
KAJ LA IMPERIALISMO!
¡Mendu de ni tuj!

LITEROGRAFIO

DELFI DALMAU, "Ilustrita Lernolibro de Esperanto por Praktika Komenca Kurso", nova eldono, 28 pp., BARCELONA, 1938.—Bonega verko, laŭ la rekta metodo, kun grandaj bildoj. Profesoro Dalmau, kiu gvidas Liceon, lerte utiligas por Esperanto sian sperton en la lernigado de fremdaj lingvoj.

RESUMOJ EN ESPERANTO.—"La Tribune Esperantiste", 11 rue Pougin, Montigny-les-Metz, Moselle, France, informas nin pri starigo de Bibliografia Servo, aldonante Resumon en Esperanto de la libro "La Moralkrizo antaŭ la Moderna Scienco", de Louis Elbé. Ni ĝoje salutas la novan paŝon.

"La fermo k sekigo de la Suda Maro", k "Bonveno en Holando", eldonoj de AANV (Nederlando Ĝenerala Fremdultrafika Asocio), Gravenhage, Holando.—Du belege ilustritaj kajeroj trafe turismcelaj k montrantaj belaĵojn, ankaŭ la mirindajn klopodojn de granda popolo por pligrandigi sian landon sekigante maron.

DRO. KARL MOCSI, "La Supermono, la Solvo de la Monmanko", 16 pp., 1 respkup. ĉe la aŭtoro, en Mociu (jud. Cluj), Trans., Rumanio, 1938.—Subtenante ke la monmanko estas responda por la krizo, proponas kiel kuracilon la starigon de la supermono, ŝtata garantiita eldono. Pro sperto dum la Revolucio, ni meksikanoj malsimpatias la ŝtatmonbiletojn.

LA TURO PRI HONORO AL FLANDRAJ HEROOJ EN DIXMUIDE, 16 pp. kun 20 bildoj, Sekretariejo pri Izerpilgrimado, Diksmuide, Belgio. En la martira lando oni subpremis k persekutadis eĉ dum la militego, al la flandranoj, malhelpante la kulton al la 30,000 faliatoj; tamen la ĉiujara pilgrimado al la rememorkampoj iĝante ĉiam pli impona, la belga registaro devis fine amnestii la 200,000 "krimajn" flandrojn partoprenantajn. Se tiele agadas la demokratiaj registaroj, kial miri pri la sistemoj de la tuteciŝmaj reĝimoj?

Mozaiko

RADIO.—En Ĉeĥoslovakio estas radiado en Esperanto per mallonga ondo aŭdebla en Ameriko. Mi ricevis bultenon en kiu oni vidas la diversajn ludetaĵojn; se ni serĉas la Verdan Stacion ni aŭdos al niaj samideanoj kanti aŭ ludi muzikon. Tre agrable estas, profitante la mirindan elpenson "Radio", aŭdi k kompreni el malproksima lando al niaj esperantistaj fratoj. Ni do, jam havas tre praktikan amuzaĵon por nia spirito.—Dro. A. Bargas Balensia.

PRI RUNAJ SIGNOJ

Grandan intereson elvekis en la scienca mondo la sciigo esti trovinta en Perote, Méjiko, ŝtonego kun strangaj hieroglifoj inter kiuj oni suspektis esti runaj signoj. Ni publikigis desegnon de tiu ŝtonego kun la necerta opinio de meksika arkeologisto, ĉar multaj pridemandoj venis, gajnante per tiaj informoj kelkajn valorajn amikoj, unu el ili sro. dro. Gustav Rendtorf, el Randers, Danlando, kiu malavarece sendas al ni interesplenajn germanlingvajn presaĵojn pri la runscio, k plie rilatigis nin kun sia samlandano dro. Thomas Peter Christensen, loĝanta en Usono, kiu afable regalis nin per kelkaj libroj de li verkitaj anglalingve pri la prahistoriaj migradoj.

Bedaŭrinde ni ne povas repagi pere de bonaj sciigoj pri runŝtonoj, ĉar niaj klopodoj malsukcesis ĝis nune, k lastsemajne ni ricevis respondleteron el la historiisto sro. advokato Alfonso Toro, estro de la registara Arkeologia Departamento neante la ĉeeston de runaj signoj en la Perote ŝtonego. Tamen, ni ne forgesas la aferon, k la interesuloj estos informataj pri ia ajn rilata novaĵo.

GRAVA PERDO.—Dum februaro lasta, mortis en Litovio la esperantista profesoro kaj oniro prelato A Dombrovski, fama poeto k scienculo. Nian bedaŭron al la movado.

LA XXX UNIVERSALA KONGRESO.—Dum julio k aŭgusto, la ega Londono ricevos proksimume 2,000 delegitojn el 40 landoj, por la Kongreso. Kiom ni volus ĉeesti!

LA KLIMATO DE MEJIKO

Respondo al kelkaj demandintoj k eblaj demandontoj

Rigardante la mapon, oni tuj vidas ke, laŭ latitudo, Méjiko estas lokita pli sude ol ia ajn lando en Eŭropo; Hispanio, la plej suda, nur atingas ĝis la grado 36, dum la norda ekstremo de la meksika lando atingas apenaŭ la 33, k sude, la 15 ekvatoran. Resume: laŭ latitudo, Méjiko estas proksimume same ol la Norda Afriko.

Nun pri klimato: ĉe la Nordo, milda malvarmo; ĉe la Sudo k la orienta marbordo, varmo, varmego, malario; ĉe la altaj ebenaĵoj de la Centro, malvarmeto. La ĉefurbo, centra, estas preskaŭ la plej alte lokita (2,240 mt. sur la marnivelo), k ĉe la pinto de la najbaraj mortintaj vulkanoj estas videbla la neĝo tutjare, sed sur la stratoj nur dum du aŭ tri tagoj ĉiu jarcento (la lasta falis dum 1907). Oni povas uzi la saman veston tra la tuta jaro. Usonaj turistoj ofte diras ke Méjiko estas la lando de la eterna printempo.

La skota kamarado Petro Forrest rakontas nin ke en sia lando, pro la vetero, estas monatoj kiam labori en la libera aero neeblas; en Méjiko, kelkloke en la tropikaj regionoj okazas same dum la pluvsezono, sed en la aliaj lokoj, nur dum posttagmezo, du aŭ tri semajnojn, ankaŭ pro la pluvo.

Oni povas konkludi ke la plej seriozaj konfliktoj en Méjiko okazas pro la naturo...de la homoj, ne de la naturo mem.

ALDONO:

Ni profitas je la okazo por klarigi geografian aferon: Ni ofte legas surskribojn "Méjiko, Centra Ameriko". Erare. Vidu vian mapon denove, k rimarkos ke la Norda Ameriko entenas nur tri landojn, nome: Kanado, Usono k Méjiko, tial ni estas ĉe la suda parto de Norda Ameriko, sed neniamaniere ĉe la sudo de la Kontinento, eĉ ne ĉe la Centro (iam aparteninta al Méjiko). Ĉu ne sufiĉas por la poŝto la nuran nomon de nia lando? Se ne, simple aldonu tiun de Ameriko.

KORESPONDADO

(Kosto: 2 linioj, 1 resp-kup. aŭ egalvaloro)

KARLSTAD, Svedio, Herrgardsgat 22. —Thore Osterberg, ipm.

MEJIKO, D. F., Ap. 2482, Manuel C. Rodríguez, ipm; nur respondas se oni sendas lin almenaŭ Fr.25 en pmarkoj.

SHANGHAI, Ĉinio, num 14, Lane 169, Carter Road.—Joĉaŝien interŝanĝas 3 specojn da ĉinaj pm. po 100 plejoftaj, po 10 kelkaj oftaj k po 3 aviadaj k memorigaj, samkvante kontraŭ nordaj k mezamerikaj.

SOFIO, Bulgario, bul. Fr. Botev 48.—V. Pacov, kĝ.

★

HODLER, KABE, estis la unuaj, kiuj eldiris: Ellernu. Ni konstante varbas novajn adeptojn, sed ni devas zorgi, ke la komencantoj estu veraj, perfektaj esperantistoj. Tion oni povas plej bone atingi, uzante en progresaj kursoj la jus aperintan libron de

D-ro Francisko Szilágyi,

Ellernu!

Ĝi estas ne nur la daŭrigo de la komencanta kurso, aperinta en ses lingvoj el la plumo de la sama aŭtoro, sed la unua sistema progresa kurso kun divido en lecionoj. Uzebla en ĉiuj landoj. Postulu nur vialingvan eldonon, kun aldonita frazaro.

LA LIBRO 120 PAĜA KOSTAS NUR -.56 USA-dol.

Aldonu 10% sendkostoj

Al la instruistoj, kiuj ĝin uzas en la kurso ni liveras

Tute Senpage

ekzempleron de la PLENA GRAMATIKO DE ESPERANTO de Kalocsay-Waringhien dua eldono (preskaŭ 500 paĝoj) se ili mendas almenaŭ dudek ekzemplerojn de la progresa libro. (Al ĉiu kursgvidanto ni donacas nur 1 ekzempleron.)

Eldonis: Literatura Mondo, Budapest. IX., Soroksári-a'rato 38

SCIENCA GAZETO, el Rockford Ills., Usono, ĉiam enhavas sciencajn artikolojn; en la aprilo eldono, publikigis sciigojn pri Siŭaj k aliaj indiĝenoj, ankaŭ komencas Mallongan Gramatikon de la Cigana Lingvo. Unu dolaro eksterl., Du pesoj en Méj.

2A. SEKSION (ISPAMERIKO) PORTE PAGADO

RENOVIGO

(RENOBASION)

PERIODIKO REBOLUSIONARIO BILINGUE
PUBLIKASION DE EDITORIAL LUMEN, DE MEJIKO

¡A LA LIBERTAD POR EL ESTUDIO I EL TRABAJO!

Rejistrado en el Koreo de la Metrópoli komo Artíkulo de 2a. Klase, el 2 de Febrero de 1937.

AÑO IV ★ JESUS AMAYA, DIREKTOR. AP 59, MEJIKO, D.F., MAYO 1938. ★ NO. 13

ISPAMERIKA

AMERIKA buska un nombre para estandarte fraternal; la tarea no es imposible, pues por fortuna no ai muhas dibisiones rasiales; esepto insignifikantes minorías, sólo ai dos grandes rasas: anglida en Kanadá i Estados Unidos, e ispanida en el teritorio restante inkluso Brasil, ya ke, sin duda, Portugal es parte de España o Iberia. En konkreto, existen dos Amérikas.

Agamos a un lado "Panamérika": por la diferensia de rasa i de lengua, jámás alkansará la jeneral aseptasión apesar de los serios esfuersos de Estados Unidos (kompárese kon "Paneuropa" i se notará la imposibilidad); luhár por "Angloamérika" es su tarea. Otra propuesta inaseptable es "Latinoamérika", pues aría suponer falsamente ke Fransia e Italia konkistaron en Amérika tanto komo España.

Por aboresimiento a las malas aksiones de los dominadores, an imbentado nuestros ermanos del Sentro i del Sur la palabra "Indoamérika"; nosotros abominamos tanto komo eyos, sinembargo konsideramos la expresión del todo inaseptable, por dos kausas. Una: Amérika fue india de orijen, pero ya no lo es; Otra: si se kiere "reindifikar" Amérika, eyo es un total absurdo, pues la abitan en mayoría mestisos, ke konstantemente aumentan por meskla de blankos e indios.

E akí una realidad: surje una gran rasa mesklada, la "iberoamerikana" o "ispanoamerikana". Preferimos usar este último nombre, más konosido; además, para fasilitar le emos kortado un superfluo elemento adjetibo, simplifikándolo a "ispamerikana", i el mobimiento neografista aseptó públikamente la reforma mediante su órgano "Ortográfiko", prinsipalmente para denominar la lengua ke ablamos, la kuál, por la adopsión de palabras indias i por diferensias gramatikales, ya no es "ispana" sino "ispamerikana". En la edisión de febrero de la importante rebista kubana "El Espectador Habanero" i en la de marso de la kostarikense "La Raza", enkontramos el artíkulo "Esto es Ispamérika" del intelijente i estudioso Sésar Gabino, i esto prueba ke ya empesó a ser aseptada la reforma mejikana. Aséptenla todos nuestros amigos, i así tendremos el nombre ke se buska.

PARA LA ISTORIA DE LA LENGUA

Apunta la Protesta Antikakográfika entre los Obreros Organisados

El dokumento ke biene ensegida se explika sólo: el insidente ke lo probokó prueba ir sintiéndose, aunke en forma impresisa, la protesta kontra la falsa ortografía, en un sektor de gran importansia: el sindikato obrero, konstituido komo el ke más, por ombres amantes de la libertad. Poko a poko yebaremos las luses neográfikas a las filas del trabajo organisado, en la seguridad de ayar komprensión ke más tarde será desidida i desisiba kooperasión.

Méjiko, D. F., Abril 7 de 1938
Kamarada Fransisko Breña Albires
Direktor de LUX, Ap. 8115
SIUDAD.

Salud!

En el núm. 3, año XI de esa Febista, me enkuentro kon un artíkulo del kompañero Manuel Tapia, intitulado "Balance Ortográfico", en kuya parte expositiba dise kon toda Fasón: *A cada paso tropezamos con infinidad de profesionales que, no obstante merecer el renombre de profundos conocedores de su profesión, manchan su escritura con garrafales vicios de ortografía;* i después de sitar nombres de lexikólogos ke propusieron Feformas ortográfikas i unas kuántas de éstas, akaba por aser suyo el boto de don Migel de Unamuno, de ke: *Ojalá la Academia Republicana de la Lengua que ha de surgir de las entrañas desgarradas de la España mártir.....tome a su cargo desde luego, la resolución de problema tan trascendental.*

Esto me Fekuerda un insidente en el ke tomé parte, orijinado porke el aora difunto lisensiado Mariano Silba i Asebes, entonses direktor del Instituto de Imbestigasiones Linguístikas, opinaba al prinsipiar 1935, según nota publikada en barios diarios de la metrópoli, ser ya nesesario ke el Gobierno "i nuestro partido" desidieran ké ortografía bebemos usar; le eskribí luego, manifestándole ke tal tarea no koFesponde a entidades políticas (¡el PNR, instrumento de la diktadura kriminal de Kayes, lejislando en materia edukasional!); dije textualmente: *No es propiamente el Gobierno, i muho menos un partido político, el ke debe determinar esto i formular el programa de aksión Fespektibo, sino los ke SIENTEN, PIENSAN I ESTUDIAN.* La kontestasión fue una ebasiba kualkiera. Mi karta, kon otras similares, se publikó en "Ortográfiko" de Guadalajara, núm. 13-IV.

Por el sitado periódiko, órgano ofisial del mobimiento neografista, ke embío adjunto, se dará Ud. kuenta de ke aparese desde 1931, siempre kon presisión kronométrika kinsenal, difundiendo i defendiendo la kampaña pro-OFRI (Ortografía Fonétika Rasional Ispamerikana) inisiada en Guadalajara Jalisko en 1928 i aora notoriamente extendida por toda Ispamérika i aún a puntos de España. I no sólo esta publikasión neográfika existe en nuestro país: desde 1936 aparese "Neográfiko" en Monterrei, i desde 1934 "Renobasión" en esta kapital, el aora neográfiko-esperantista "Renovigo" bajo mi direksión i ke Fegularmente kanjea kon "Lux"; además, numerosos periódikos, dentro i fuéra del país, Fegular o esporádikamente insertan artíkulos en neografía.

No es el objeto de esta karta kritikar ni muho menos sensurar al kompañero Tapia, sino yebar a su konosimiento i al de todos los interesados, el eho indestruktible de ke los mejikanos no esperamos a ke España se libre de imbasores asesinos i de jenerales traidores para ke konstituya la Akademia Republikana de la Lengua i ésta inisie las Feformas ortográfikas: en una siudad mejikana, un solo ombre, Alberto M. Brambila, ideó i konstruyó la bandera de la independensia ideolójika —OFRI—, ke desde ase 10 años tremola, i a su alFededor nos emos ido agrupando kuantos kreemos ke nuestro pueblo (i el de toda Amérika) no progresará notablemente en lo intelektual ni se librará totalmente de la España feudal i Feaksionaria mientras no se le enseñe a leer i a eskribir kon signos ke koFespondan a los sonidos

Apesar de la Fesistensia ke oponen los Fetardatarios, de la inkredulidad i la apatía tan

(*A la 7a. pájina*)

IMNO AL ESPERANTO
EN SU PRIMER SINKUENTENARIO

POR MA. DE LA LUS GARSIA KONTRERAS

KOKULA, JAL., MARSO DE 1938

Gustosos publikamos la adjunta semblansa fotográfika de la inspirada poetisa e ilustrada maestra ke espontáneamente se unió a las uestes neográfikas i estudia Esperanto. Poetisa dijimos, i kombensidos. Poka de su bastísima produksión konosemos, pero lo bastante para sentir admirasión no tanto por la forma —perfekta— sino por el fondo, profundamente filosófiko en algunas poesías. La épika ke bibra en su "Imno al Esperanto" es sólo una kuerda más en la pankromátika lira de la srita. Garsía Kontreras. Dejando a la autora la responsabilidad de sierta alusión, respetamos el orijinal, no sin reiterar nuestra ya bieja kombiksión: es peligroso elojiar a los bibientes porke, disen nuestros primos, se les inha la kabesa. Kordialmente agradesemos la alta distinsión.

LA REDAKSION.

KLARINADA magnífika,
triunfal, ke á resonado
del mundo por los ámbitos
i lo á konmosionado
kon bibrasiones múltiples
de uno al otro konfín!

¡De Sámenjof anúnsianse
los ekos inmortales
después de 5 dékadas
en ke sus ideales
por fin kristalisáronse,
kumpliéndose por fin!

¿Pudo el polako ínklito
ke konsibió la idea
imajinar el bíbido
hoño de lus febea
de la antorha flamíjera
ke le tokó ensender?

¿Akaso en los rekónditos
abismos de su mente,
medir pudo el magnánimo
fin, de la obra injente
ke al ombre brinda un tríptiko
de lus, siensia i poder?

¡A! de la inmensa dádiba
kon ke dotara al mundo,
del ke afankar propúsose
kon bibo amor profundo
los renkores maléfikos
ke emponsoñar se ben.

El orbe ya aprobéhase,
ya mueren los renkores,
i al odio bil, suplántanlo
kon florasión de amores,
los dones en ke es pródiga
la práktika del bien.

Tókale a nuestro Méjiko
la benturosa suerte
de ingresar al ejército
ya poderoso i fuerte
de nasiones, ke uniéralas
la lengua unibersal.

I bese kon gran ímpetu
librando la bataya
ke desde la metrópoli
el gran Jesús Amaya
dirije aktibo, ekuánime
kon aplauso mundial.

¡Salud, uestes impábidas!
¡Salud, esperantistas,
ke kon la unión por símbolo
agrandais las konkistas
ke yeban a buen éxito
la audasia i el balor!

¡No desmayeis, ó síklopes,
ke el desaliento pierde!
¡Bed ké desteyos fúljidos
nuestra estreyita berde,
defama pregonándonos
FRATERNIDAD I AMOR!

LETRAS I MAS LETRAS

Bibliografía, Emerografía, Kritika

KONFLIKTO TERITORIAL.— Nikaragua i Onduras disputan por una ñejión atlántika. Desde Managua, nuestro kerido kompañero Elí Tablada Solís nos manda impreso, el punto de bista de su patria, kontrario al fayo de Alfonso XIII; i de Tegusigalpa, el direktor de Biblioteka i Arhibo Nasionales nos á obsekiado una imponente koleksión de libros, foyetos i karteles defendiendo el dominio de Onduras sobre "Moskitia". El magnífiko ñefuerso a la seksión de Istoria i Jeografía Sentroamerikana de nuestra biblioteka á sido akojido kon júbilo. En kuanto al fondo del konflikto, para nosotros sólo ai un país entre Yukatán i Panamá—Sentroamérika—, i nos ñepugna la jeofajia; si se nos nombrara árbitros, el fayo no sería el de Salomón.

R. DIAZ DE LEON, "Los Autores del Himno", 65 pp., Editorial Valores Humanos, S. Luis Potosí.—Librito ke bien puede adoptarse komo de texto, por kontener la istoria del kanto nasional. El autor, potosino, abogado de la joben banguardia, se afirma komo el alto poeta i fogoso orador ke ya konosíamos. Al ñeseñante lo sakude el "mii-sol-sii-si-si-sii" del imno, pero a sangre fría lo pone melankóliko: bio de serka a Nunó, ke no era mejikano; i la IV estrofa: *Del geñero inmortal de Sempoala* (Santa Anna) *te defiende la espada teñible*, le ñekuerda ke esta teñible espada akababa de sersenar para siempre la mitad del teñitorio nasional. ¡Tristes ironías ensieña el símbolo patria!

EL ESKANDALO, Paseo Bolíbar 120, Bañankiya, Kolombia.—Al trasladarse desde Santa Marta, a ñeanudado su tarea periodístika de iskierda José M. Gomes Ohoa, por de pronto en forma de Boletín; el núm. 70, en papel berde, trae seksión neográfika, i también esperantista, pues apenas sujerimos al infatigable kamarada aprender Esperanto lo aseptó, i praktika a tiempo ke estudia. Kordial felisitasión, i obserbaremos kon gran interés los progresos ke en esta doble ñuta baya logrando.

DE KOLOMBIA.—Resibimos la interesantísima i bolumiñosa ñebista "Universidad de Antioquía", de Medeyín; también "Bibliotekas y Libros", de Kali, en la kuál el ñefranero i las impresiones del kapeyán militar, muestran al ñeberendo Sabadski profundamente umano.

PIERRE DE RAMOS, "Aguinaldo Sombrío", 56 pp., Editorial Montiel, Habana 1938. —Manojo de artíkulos brebes, una nobelita klasista i otra moralista, ebokasiones, imprekasiones a los opresores de las Amérikas, profesión de fe independentista. El autor nos dise en brebe karta: *Yo le mando un abraso de Kuba a Méjiko; otro fuerte a Lásaro Kárdenas, mi kompañero de luhas interamerikanas. I para usted, sus ideales i su alma RENOVIGO, éxitos...Ke del sakrifisio de bosotros oi será la felisidad de los pueblos mañana.*

MERSEDES TORRENS DE GARMENDIA, "Fragua de Estrellas", 148 pp., Caraza y Cia., Habana.—Poesías en 5 kapítulos koñespondientes a distintos estados de ánimo. Su krítiko Fernando Yes yama la atensión asia inesperados kambios de ñitmo, ke a nosotros dan la impresión de bersatilidad i konfiansa en sí misma, kual ábil amasona asiendo bariar a su korsel de paso i de ñumbo kada ke se le antoja, sin preokuparse por los sirkunstantes.

J. JESUS ALOR TORRES, "Jardines Fragantes i Desolados del Alma", Minatitlán i Coatzacoalcos.—El poeta ñejional nos ofrese este su segundo bolumen (el tersero ya está listo) de kantos a la mujer, ke es su diosa, su obsesión; kasi kada poesía yeba dedikatoria para una damita de Sotabento.

MAX RIOS RIOS, "La Rebeldía del Amor", 347 pp., Editorial La Facultad, Buenos Aires, 1937.—Nueba obra del autor de "La Intrusa", portoñikeño ñesidente en NuebaYork, satrosa aunke un poko larga, yena de episodios grasiosos ñelatados kon patente ajilidad; tres años para eskribirla, kuatro para editarla; una prueba de abnegasión i konstansia.

ARIEL, Ap 1622, S. José, Kosta Rika.—Kinsenario dirijido majistralmente por nuestro kerido kompañero D. Froilán Tursios, exministro de Estado ondureño, i representante personal de Sandino kuando nosotros también ayudábamos al kaudiyo nikaraguense. El maestro Tursios, exiliado de su patria, tiene aora una librería i además este periódiko, del kuál kada número es un berdadero festín espiritual. (Kuesta 0.35 oro kada 4 núms).

ESTELA PEREZ GALLARDO, "Capullos de Primavera", 60 pp., Editorial Avante, México 1938.—Kon justisia bautisaron así los editores este ás de tiernos botones, ke denunsian el fatal despertar de una alma ke perdió la madre amada i la buska anelosa en otros afektos. Eskuhamos kon rekojimiento los prekoses gorjeos de este pajariyo. El fuerte nobelista i poeta, oi jeneral R. Peres Gayardo, estará orgulloso de su retoño.

JUAN LUNA CARDENAS, "Amapoalizamoxtli" (Libro de Lektura), 32 pp., kon numerosos grabados i una lámina a kolores; México 1937.—Loabilísimo ensayo dedikado a nuestros indíjenas de la rasa prinsipal, mediante la enseñansa objetiba, i todo en su propia lengua, la antigua mejikana o náuatl (no "asteka", falsa denominasión); el autor á introdusido reformas ortográfikas: sólo emplea la "k" para representar la gutural explósiba (¡perfektamente bien!), konserba la "h" muda (¿para ké?; nos kontesta personalmente ke por estimarla glotal), i la usa doble, "hh", para la aspirasión; también "z" por "s", "x" por "š", estableciendo "ç" por "h" ahe, en Esperanto ĉ), i los digramas "ll" (doble ele), "tl", "tz". Opinamos ke debió kompletar la reforma ortográfika; ¿por ké no arhibar la "x" i usar "s", poner "š" en lugar de la konfusiba "z", i "ĉ" en bes de "ç", la nueba konfusiba, i kortar de plano el karísimo lujo de la "h" muda i usar la "j" para la aspirasión?

EL SUPLICIO DE TANTALO, Jaume Grau Casas, Barselona, España, 1937.—En omenaje a la lengua i la kultura kasteyanos, el autor salbó del fuego estos bersos rekuerdo de una musa kasteyana; así lo dise en la lengua inmortal de los trobadores, el digno ermano de Baghi, Kalocsay i Hohlov.

JESUS SANSON FLORES, "Bajo el Sol de España", poemas antifascistas, 36 pp., Ediciones de la Sociedad de Amigos de España, México, 1938.—Sólo son 9, sobre las andansas diplomátikas del poeta proletario por la tierra mártir, i un prólogo, "Génesis"; todo restayante. Un día nos okuparemos, según biejo proyekto, del bate ke bemos komo al *François Villon* mejikano.

JULIO C GUERRERO, "Guerra de Guerrillas", 174 pp. 23.5x16.5, La Paz, Bolivia, 1937. —Toda obra téknika resulta árida para el profano; ésta no, porke el autor, antiguo komandante del ejército peruano i eskritor de basta kultura, supo amenisarla kon referensias i anékdotas de episodios bélikos.

DE PARIS.—La AIT (Asosiasión Internasional de los Trabajadores) demuestra interés por nuestra labor, abiendo establesido el kanje de sus numerosas publikasiones. El manifiesto "A los trabajadores del mundo entero" despahado por aéreo el 22 de abril nos yegó apenas el 3 de mayo. Korespondemos.

BIGOROSA OFENSIBA.—En Nuebo Laredo, el tte. korl. A. Abila Sanhes se multiplika i á inunda lo la prensa lokal kon eskritos neográfikos; a la bista tenemos "Las Noticias", "El Mañana", "El Pueblo", "Heraldo Ilustrado", faltándonos tan sólo "Evolución" en el kanje de la Kadena ke el mismo dinámiko eskritor i milite fundó. Los resultados de esta ofensiba se apresiarán múi pronto; los kolegas meresen kálida felisitasión.

RADIO.—Abiendo interés por eskuhar las radio-transmisiones del Frente Popular Portugés (en onda korta), suplikamos a kienkiera ke lo sepa, nos eskriba kon detayes aserka de lonjitud, orario, ets.

H. LARTIGAU LESPADA, "Discurso Sobre la Patria" 27 pp., Buenos Aires, 1937.—Kon atenta dedikatoria, el autor, de ideolojía sentrista, i briyante personalidad intelektual del Plata, nos embía este foyeto, ke es un diskurso patriótiko i apolojétiko.

★ J. REYES BERMUDES, Ap. 3081, Marina Sta., Mayagés, Puerto Riko, korespondos kun orientanoj pri teozofio, filozofio k biologio.

ENTRE NOSOTROS

PERSONALES

EN AMEKAMEKA, Méj.—Tiene aora su domisilio el profesor Juan B Medina A., neógrafo aktibo ke fue Direktor de Edukasión en el fronteriso Hiuaua. De paso en la metrópoli, bisitó el ogar de Renovigo.

EN BARSELONA.—A estado enfermo nuestro ſespetado kompañero Karlos Kostas Albares. Dadas las sirkunstansias, la notisia es doblemente penosa. Por fortuna, según karta de su nieto Karles, ya se á inisiado la kombalesensia.

EN GUADALAJARA.—Sin kumplir un año se extingió el 12 de abril, el soplo bital en Juanita Rodriges Larios, según fúnebre eskela neográfika de sus inkonsolables projenitores. Tratándose de nuestro kerido kompañero D. Juan Rodriges Maldonado, firme kolumna de la kampaña neográfika, la pena por el akontesimiento á sido jeneral.

EN MEJIKO.—Está ſadikada ya la kompañera Konsepsión de Biyaſeal, dedikándose plenamente al periodismo. Pronto editará su ſebista propia.

EN ORISABA.—Fayesió D. Karlos Biyaſeal, sekretario ke fue del Sentro Neográfiko de Linares. El ejérsito ofſista á perdido uno de sus más optimistas elementos en esta joben bida tronhada. Los atribulados padres i familiares, ſesidentes en Monteſei, an ſesibido numerosas kondolensias, a las ke unimos las de este sektor neográfiko.

UN AKADEMIKO.—El 29 de abril fue la ſesepsión ofisial del lisensiado J. Ignasio Dábila Garibi en la Akademia Mejikana de la Istoria. Nos kongratulamos, no sólo por tratarse de un filoneógrafo sino por la Akademia, ke adkiere en él a un lejítimo istoriador, estudioso, erudito, aktibo i modesto.

KOOPERASION.—Todo Méjiko está ayudando a kubrir la deuda petrolera. Renovigo aportó $100.00, e imbita a los amantes de la libertad, mejikanos o no, a kontribuir.

UNA ALIANSA

Los kontrayentes

El día 30 de marso, en la bieja Tenohtitlan, la señorita edukadora Altagrasia Amaya Eskibel, ija del matrimonio Amaya, asosió su bida a la del señor Manuel Gonsales Lopes, kuyos projenitores don Manuel Gonsales Kubo i señora Senobia Lopes tienen su finka en Kosolapa, Oajaka.

La sorpresa para nosotros no duró muho: sabemos ke son los jóbenes kienes yeban los motores de mayor potensia, i en el kontinuo peregrinar por los aksidentados kaminos de la bida, no pretendemos impedir el paso a kienes se nos adelantan: apartándonos, alsamos la mano kordial ajitándola en ademán ke yeba el saludo ſitual de nuestros antepasados indios: *¡sê kuali ojtli!* (¡buen kamino!). En último kaso, para éste i otros transes ai una efikás ſeseta filosófika: "sonſeír siempre".

Damos las grasias a kolegas i amigos ke se ſefirieron al akontesimiento.

PARA LA ISTORIA....

(De la 2a. pájina)

extendidas, el progreso en la kampaña neográfika i la konkista de posisiones es konstante, i la biktoria ya se kolumbra. Kuando España despierte de su ensangrentada pesadiya, no podrá menos, o no le kedará más, ke aprobar lo ke sus ijas en justa ñebelión isieron, pues el lema "Eskribir komo ablemos" prebé i ñesuelbe en prinsipio kualkier diferensia ke pueda presentarse, komo la de la "z", ke segirán eskribiendo los españoles ke la pronunsian, no así los ke se ayan en el kaso de ispamerikanos i filipinos.

Estoi dispuesto a bolber sobre él tema si Uds. lo desean. Por kondukto de Ud imbito a ese beterano konglomerado banguardista ke se yama Sindikato de Elektrisistas, a konsiderar seriamente este asunto, en la seguridad de ke ñekonoserá nuestra asertada orientasión i sekundará pronto o tarde nuestro esfuerso.

Por una Umanidad sin Ambre i sin Sombras

Fraternalmente su kompañero

Jesús Amaya

Periódikos Simpatisantes

Nuestro editorial "Petróleo: ¡Libertad o Muerte!" del número anterior, fue ñeprodusido por "Adelante", de Sd. Mendosa, Ber., en kakografía komún, i además por "Iskierdas", de Los Mohis, Sin., i "Eureka", de Gutieñes Samora, Ber., en su forma neográfika; el direktor del último, kompañero Juan Garsía F., agregó a su karta el balor de una suskripsión.

Los Signos Neográfikos

Apropósito: ninguna difikultad téknika justifika la peresa de las imprentas a la neografía. Explikaremos kómo preparar los signos: la Ñ mayúskula, keda lista instantáneamente kolokando sobre una letra 2 puntos menor ke el tipo en uso, una "l" de 6 puntos; para la "ñ" minúskula basta kortar la patita dereha a una "ñ", i en linotipo, se le tapa kon una gota de soldadura. Reforsar una fuente de monotipo kon barias "ñ" i 100 o 200 gramos de "k", puede kostar $2. o $3. Para estimular kon nuestras modestos ñekursos todo impulso ñasionalisante, kontinuamos dispuestos a ñeponer las "ñ" ke sean kombertidas en "ñ" (si las ai del monotipo Salsedo Hutchinson); también una o dos matrises de linotipo.

El Esperanto i la Neografía en el Kongreso de Plasmojenia

El profesor don Alfonso L. Eñera, imbentor de la Plasmojenia, organisó la "Sociedad Mexicana de Plasmogenia y Cultura General", i aora komboka a un Kongreso Internasional en esta metrópoli, del 15 al 30 de julio próximo; por fin berá kumplidas sus aspirasiones de ke sea konosido públikamente el ñesultado de 40 años de insesantes experimentos buskando el sekreto de la bida. El kerido maestro simpatisa kon nuestra kampaña, i seguro por esto, no obstante ke el futuro Kongreso kuenta ya kon numerosas seksiones i sentenares de aderentes, nos imbitó ñeiteradamente a konstituir la SEKSION DE ESPERANTO I NEOGRAFIA, i firmó los ñespektibos nombramientos en esta forma: Presidente, Jesús Amaya; Sekretario, José Señano.

El Gobierno, por medio del DAPP, apoya i proteje al Kongreso de Plasmojenia, i le á konsedido el teatro de Beyas Artes. Los delegados ñoji-berdes ban a sentirse mikróbikos ante tanta grandesa; esperamos ke por su propia pekeñés no proboken, komo en okasiones pasadas, las atrabilias de "buñókratas" ke deklaren ilegal e indeseable su presensia.

El Aprismo se Extiende

Dies años ase de kuando Julio Antonio Meya nos entregó su foyeto kritikando algo de lo ke el peruano Aya de la Toñe bino a propagar. Grasias a las persekusiones, el APRISMO es aora toda una bandera de kombate en Sentro i Sudamérika, i no ai semana en ke no ñesibamos notisias de sus aktibidades.

Méjiko, tradisionalmente akojedor, está kada día más yeno de ispamerikanos expulsados o fugados de su suelo, i asta aká yegan esbiñ'os a persegirlos, komplikándonos en las trajedias de sus tiranías.

La kolonia peruana se enkuentra aktualmente ajitada kon la publikasión ofisial de un dokumento aprista ke aun tahado de falso ñesulta magnífika propaganda i akresienta la popularidad del aprismo. La fauna de fahistoides tiranuelos de Ispamérika empiesa a temblar ante un mobimiento ke traspasó las fronteras inkaikas i amenasa a todos los opresores.

¿Todabía usa Ud. Korbata?

Lea lo ke dise el experiodista japonés Yosikatu Sibata en su libro e n esperanto "La Verda Stelo" (La Estreya Berde):

Kuando bibía en Nagoya sólo en berano usaba korbata, pero a beses era obligado a ponêrmela, por mi profesión. Efektibamente, por propia boluntad se ŝoba libertad al kueyo kon el de tela, i ademâs se le oprime en lo alto, komo kon kadena, mediante la korbata, ke kon jemido sofokante apenas tolera bibir! ¡Enkadenado por propia boluntad! Esa es la bida del urbano aktual, no sólo en bestido sino también en todos los aspektos de la bida sibil.

Pues lo mismo ke la korbata, uno de los lujos más disparatados, es lo de usar tanta ñutina ke es burla al buen sentido. Por ejemplo, la malyamada ortografía de los akademistas. ¡Tire la korbata dejando libre su kueyo! ¡Tire el lastre de la ñutina i use de su libertad! ¡Tire la falsa ortografía i adopte la ofŘi!

¿Dónde Nasió el Kuartelaso?

¡En Berakrús, el primer puerto mejikano, al haketear Ernán Kortés a su jefe Diego Belaskes! Pero Franko no nesesitó imitar a don Ernando Malinhe; ambos tubieron un lejano maestro; lo aklara el erudito español Gonsalo de Řeparás en brebes, konsisas líneas:

El pretorianismo es español, nasió en el kuartel jeneral de Esipión Emiliano kuando sitiaba a Numansia. Bien aklarado keda.

SUSCRIBASE A

EL ESPECTADOR HABANERO

"El Magacén de las Tres Américas"

(PUBLICACION MENSUAL)

y tendrá derecho a los beneficios que ofrece el

CIRCULO INTERNACIONAL AMERICANISTA

Suscripción Anual: $3.00 (Mon. Cubana o U. S.)

Haga su remesa por Giro Postal o Bancario a la orden de:

EL ESPECTADOR HABANERO

CALLE OBISPO 69, HABANA, CUBA

EDITORIAL LUMEN

Kasa mejikana fundada en 1931. (N. K Ř. 8504)

"ELMS"

SERBISIO PERIODISTIKO INTERNASIONAL.

IMPRESION DE LIBROS. TRADUKSIONES

SUSKRIPSIONES A PRENSA ESPERANTISTA.

LIBROS DE BRAMBILA, EN ESPERANTO, I NUESTRAS EDISIONES:

De Enŕike Lumen

"La Verdad Desnuda" (Por qué triunfará el pueblo español)...,$2.80

De Neli de Lumen

"Dolor y Esperanza"..... "1.25

De Jesús Amaya

"El Fuereño" ..... "1.55

"La Silabización Inglesa"..... "1.55

"La Madre de Dios" ..... "1.80

Los Prekursores de Shakespeare (*ortografía řasional*) ..... "1.00

Los Precursores de Shakespeare (*2a. edn., ortografía española*) "1.25

"Bokabulario Esperanto-Ispamerikano" ..... "0.75

"Méjiko kaj Kárdenas", kritika istórika (*en Esperanto*) .... '1.25

De Antonio Garsa Řuis

"El Motor de Explosión al Alcance de Todos" ..... "2.80

Del Dr. E. Brondo Whitt

"Nuevo Leon", nobela, 400 pájinas, 115 grabados..... "2.55

(Presios para Amérika i España; otros países, 10% de aumento).

RENOVIGO, bimestral OFŘI-Esperantista, 10 números..... "1.00

Timbres propaganda OFŘI-Esperanto, engomados, 100... "0.55

Distintibos OFŘI-Esperanto.. ... "0.50

Kambio: 1 dólar, $ 4.00. Aseptamos timbres de E. U. i Fransia.

Koŕespondensia i jiros, a

EDITORIAL LUMEN

AP. 59 MEJIKO, D. F.